

ՓՈԽԱՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր Ճառը

Գերաշնորհ, Հոգեշնորհ և Բարեշնորհ

Միաբանակից իմ, եղբարք և Սիրելիք ի Գրիստոս

Երեք ամիսներէ ի վեր ձեր մէջ եմ արդէն, ստանձնած՝ պարտականութեանց լուծը, զոր Պատ. Միաբանութիւնդ աւելի քան ութ ամիսներ կանուխ առաջարկած էր ինձ իր բարեհաճ ընտրութեամբը, յետ վախճանի ամէնուէր և իմ անմոռանալի և ամէնարժան Հօր, որոյ և իր բոլոր երանաշնորհ նախորդաց յիշատակն օրհնեալ յաւիտեան:

Թոյլ տրուի ինձ, այս առթիւ, երբ առաջին անգամ կը նախագահեմ զիս ընտրող ժողովոյդ գումարմանը, անգամ մը ևս յայտնել զգածուած սրտիս շնորհակալութիւնը, իմ մասիս յայտնուած վստահութեան համար:

Բարութեանց Տէրը շնորհէ՝ ամէնուէր և ինձ կեանք և հոգի բարի, կարենալու համար կատարել մեր պարտականութիւնքը և արդարացնել Ազգին ակնկալութիւնները:

Դիպուածաւ չէ որ Տուն կը սիրեմ կոչել այս դարաւոր յարկը. իմ համոզումս է արդարեւ թէ այդ է անոր ամենէն բնորոշիչ նկարագիրը. զործի կամ շահու հաղորդութեամբ հաւաքուած անդամներու ընկերակցութիւն չենք հոս, այլ նուիրումի ուխտով զոյաւորուած եղբայրութիւն մը, որ եկած է հոս ապրիլ և իրազործել հաւատքի և սիրոյ կեանքը:

Աստուծոյ փառքը և Ազգին սէրը. այս զոյդ զգացումներուն մէջ է որ կը կայանայ այս Տան. ոգին կամ նպատակը: Աստուածպաշտութիւն և ազգասիրութիւն, ասո՛նք պիտի լինին յետ այսու եւս, ինչպէս եղած է ցարդ, այն կրկին միջոցները, որոնցմով պարտինք ամէնքս ջանալ ընդ միշտ իրականացնել այդ նպատակը:

Աստուածպաշտութեան մասեր են. կրօնական կեանքը, եկեղեցական կենցալը, հոգեւորական նուիրումը: Դարերու երկար ընթացքին մէջ կանգուն մնացած է այս Տունը, որովհետեւ անխափան պաշտուած է Աստուած հոգւով և ճշմարտութեամբ այս նուիրական բարձունքին վրայ՝ զմեզ կանխող սերունդներու կեանքին, կենցաղին և բարոյական նուիրումին մէջ: Պէտք է շարունակուի, պէտք է շարունակենք այդ կարգն ու կանոնը: Անոնք որ յանուն որեւէ ձկտումի կամ մտածութեան կը փորձուին այլայլել դարուց ի դարս շարունակուած այս ուղղութիւնը, այս Հաստատութեան բարեկամներ չեն երբեք:

Այս Տան մէջ, որ ամէն բանէ առաջ Տունն է Աստուծոյ, ամէն բանէ աւելի պէտք է թաղաւորէ Աստուծոյ խորհուրդը:

Իսկ ազգասիրութիւնը, զոր պարտինք ապրիլ այստեղ, ամբողջովին կը բովանդակուի այն շահագրութեան մէջ, զոր մենէ իւրաքանչիւրը առանձնաբար և ամէնքս միասնաբար պէտք է ունենանք Գրիստոնէութեան ոստանին մէջ բարձր պահելու համար Հայ Ազգին պատիւը և Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դիրքը, կարենալ մեր ժողովրդեան համար հոգեւոր մխիթարութեան մը տական ալրիւր մը և մտաւոր մշակոյթի և կրօնական ու բարոյական դաստիարակութեան վստահան մը ընելու համար այս Հաստատութիւնը:

Փա՛ռք երախտաւոր նախնիքներու, անոնք ըրած են իրենց կարելին, Ս. Երկրին մէջ մեզի կտակելու համար նուիրական այն ժառանգութիւնը, որ հակառակ ժամանակի ընթացքին մէջ ենթարկուած բազում կրճատումներու և նուազմանց, տա՛լսւին կրնայ մեզի երախտագիտութիւն հարկադրել անոնց սուրբ յիշատակին:

Մեր պարտքն է, եղբարք իմ և Սիրելիք, արթուն և անթարթ աչօք հսկել և անշէլ պահել կանթիլը զոր անոնք կախած են հաւատացեալներու համբարներէն մաշած խաչքարերու առջև և մոմեղինաց բոցէն ծխոտած կամարներն ի վար: Այդ լոյսը մեր ազգային պատիւն ու պարծանքն է, մեր ջերմեռանդ և իմաստուն հոգածութեան մշտական առարկայ պիտի լինի ան: Հայ երուսաղէմին պահպանութիւնը Տիեզերական Երուսաղէմին մէջ՝ պէտք է լինի մեր ազգասիրութեան հոգեւոր զինուորութեան զերազոյն պարտականութիւնը՝ որու առջև պէտք է տեղի տան, եթէ երբեք անուրջ հարկ մը պահանջէ, բոլոր միւսները: Մենէ ակնկալուած ազգասիրական մէկալ պարտականութիւններն են, ինչպէս վերև ակնարկուեցաւ, հոգեւոր մխիթարութեան և կրօնական դաստիարակութեան գործը, որ սկիզբէն իսկ արդէն եղած է բարեբախտաբար այս Տան մէջ և Հոգեւոյս Ամեն. Գործան Սրբազանի պատրիարքութեան օրով առաւելագոյն և գնահատելի աստիճանի մը հասած: Ամէնքս գոհ և ուրախ միայն պարտինք լինիլ անշուշտ այս շարժումով ձեռք բերուած և աւելիին ևս յուսադրութիւնը ներշնչող զեղեցիկ արդիւնքին համար:

Երբ կը խորհինք այս կէտին մասին, եղբարք իմ և Սիրելիք, չդադրինք երբեք ի մտի ունենալէ սա պարագան թէ ոչ մէկ ատեն՝ իր փոխարեական կամ նկրագրական իմաստովը նոյնիսկ՝ այնքան արտառուչ և նուիրական եղած է աստուածաշնչական այն պատգամը. «Եվ ի վերայ լերինդ բարձու, Աւետարանիչդ Սիոնի... մխիթարեցէ, մխիթարեցէ զժողովուրդդ իմ, ասէ Տէր...» և Կոտորակուած, հողմակոծուած, տառապանքի անհուն դաշտին մէջ շուարած, բայց իր աչքը յոյսի փայտակունքներէն հեռացնել չլքցող այս ժողովուրդը, որ մերինն է, մենէ կ'ակնկալէ իր կոշկոճուած հոգիին մխիթարութեան լաւագոյն մէկ մասը, և այդ մխիթարութիւնը անկալ լրիւ ստացած պիտի լինի Սիոնէն, եթէ կարենայ առնուլ միշտ բարի լուրեր մեր մասին, բարոյապէս խաղաղ՝ հոգևորապէս բարգաւաճ՝ զրական և կրթական վաստակներով արդիւնալից կեանքի մը վերաբերմամբ: Աշխատինք տալ իրեն այդ մխիթարութիւնը՝ մեր կեանքովը նախ, և յետոյ այսօր մեր բնովը, մեր մամուլովը և քրիստո-

նէական կրթութեան և դաստիարակութեան մեր գործունէութեամբը, ու վաղը, երջանիկ թուական այս Հաստատութեան համար, անոր ծոցէն մեկնելիք երիտասարդ և կրթուած ու հոգեկից եկեղեցականներու առաքելութեամբը:

Այս Տունը, լինելէ վերջ Տուն Աստուծոյ, է նաև Տուն Ազգին: Եթէ չկարենանք փառաւորել զայն իբրև աստուածաշարժութեան կայան, կը մթազնի Աստուծոյ նայուածքը մեր վրայ: Իսկ եթէ չկարողանանք միշտ աւելի բարձրացնել զայն իբրև վառարան ազնիւ և մաքուր ազգասիրութեան, կը խոժոռի Ազգին բարի ժպիտը հանդէպ մեզի: «Ձայն պէտք է առնել և զայն չթողուլ»: Միանգամայն կատարենք մեր զոյգ ազգային այդ պարտականութիւնները:

Բայց կատարելու համար այդ պարտականութիւնները, պէտք ունինք միջոցներու, որոնք կրկին են անշուշտ, բարոյական և նիւթական:

Առաջինը, կարևորագոյնը, մեր ձեռքն է ունենալ զայն կամ ոչ: Եթէ կ'ուզենք որ իրապէս արդիւնաւորուի Ս. Աթոռոյս նկատմամբ ունեցած մեր սէրը, պարտինք զիտնալ նախ սիրել զիրար: Եղբայրութեան զգացումը դատարկ բառ մը, ձև մը կամ տարագ մը պէտք չէ լինի, այլ զաղափար մը և իրողութիւն մը: Երէջը պէտք է սիրէ կրտսերը՝ իբրև ապագայի յոյսն ու ծաղիկը: Եւ կրտսերը պէտք է սիրէ երէջը՝ իբրև կենդանութեան արմատը: Եւ երկուքն ալ, այսինքն ամէնքս ալ՝ պէտք է յարգենք օրէնքը և իշխանութիւնը, արմատն ու ծաղիկը պէտք է միշտ զօդուած մնան իրարու հետ՝ սիրոյ և օրէնքի կենդանութեամբ: Խաղաղութեան և յառաջդիմութեան ապահովութիւնը կախում ունի այս երկուքէն՝ սէրէն և օրէնքէն միանգամայն:

Իմ շնորհ փափաքս է որ ամէն ինչ տնօրինուի միշտ սիրոյ և օրէնքի զիտակցութեամբ: Եթէ, այսպէս, զօրաւոր լինինք բարոյապէս, ինքնին կը զօրանանք նաև նիւթապէս: Վասնզի զուարթ, խաղաղ և բարի հոգին, այսինքն սիրալիլ հոգին է որ կը զրդէ միտքը «ի հնարա»: Նիւթական ըսելով կ'իմանամ նախ Ս. Աթոռոյս կազմակերպական վիճակը, և յետոյ ելմտական կացութիւնը: Կը խորհիմ թէ այս մասին կան կարևոր ընելիքներ: Փոքրիկ թուլացումներ յառաջ եկած են կրթական և կարգապահական կազմերու վրայ: Կը յուսամ թէ կրթարանը շուտով կը կարգադրուի, հաստատուն և վերջնական ձևի վերածելով դպրոցական ծրագիրը, որ պատրաստութեան մէջ է արդէն: Իսկ վանական կարգապահութեան վերաբերեալ կէտերն ալ, ելմտական տարիէն առաջ յուսով եմ թէ կը գտնեն վերջ, երբ պատրաստուին և կիրառութեան դրուին այդ առթիւ անհրաժեշտ դատուած կանոնադրութիւններն ալ: Դժուարագոյնը՝ բուն նիւթականը կամ ելմտականն է, որ, ինչպէս զիտէք ամէնքդ, և ինչպէս զիտէ Ազգն համօրէն, կը ճնշէ մեր վրայ:

Խանգարուած չէ մեր տնտեսական կացութիւնը, բայց հեռի է նախանձնիլ ըլլալէ, քանի որ պարտքի կտրևոր բեռ մը ունինք մեր զուլխին վրայ: Աղքատ չէ Ս. Ցակոբայ Տունը (օրհնութիւն ասոր տնտեսականը նախահոգացող հին վարիչներուն և նուիրատու բարեպաշտներուն), բայց իր կալուածական դրամազուլխին մէկ մասին անշարժացման և մեծ մասին ներկայ համաշխարհային տազնապին պատճառաւ նուազման հետևանքով, չունինք հարուստ Հաստատութեան մը դիւր կեանքը:

Կը փափաքեմ մտածել թէ մեր ելմտական դժուարութեանց այն մասն ալ, որ մօտաւոր անցեալներէն կու գայ մեզի, հետեանքն է ոչ թէ ուղղամտութեան՝ այլ հասկացողութեան պակասին: Կրօնաւորներ ենք ամէնքս ալ, և ա՛լ աւելին՝ վանականներ, այսինքն աշխարհէ մեկուսացած մարդիկ, որ բնականօրէն չեն կրնար ունենալ լիովի հասկացողութիւնը աշխարհը վարող այն դիւային ոյժին, դրամին կամ հաշիւին, որ անա տատամսութի մատնած է այդ տեսակէտով ամենէն հանրահռչակուած հզօր ուղեղները, աշխարհի մեծագոյն հաշուազէտները:

Լծուած եմ արդէն զործի, և, հակառակ կլիմայական փոփոխութեան ազդեցութեանը արդէն ոչ-քաջակազմ իմ առողջութեանս վրայ, աշխատութիւնը և կամքը չէ որ կը պակսին ինծի. և պիտի ընեմ իմ բովանդակ կարելին ծառայելու համար Աստուծոյ և Ազգին այս Տան: Իմ անկեղծ և խոր փափաքս է միայն որ զործակից լինինք միշտ ամէնքս իրարու: Մէրը, խաղաղութիւնը և օրէնքին յարգանքը միայն պէտք է միշտ առաջնորդեն մեզի՝ այս դժուարին այլ քաղցը լուծին ներքեւ, ծառայելու համար Աստուծոյ, Ազգին և իր Եկեղեցիին ու Ս. Աթոռին:

Կը մաղթեմ որ Տէրը մխիթարէ մեր տոռապեալ Ազգը, զօրացնէ մեր նահատակ Եկեղեցին, ի հաստատութեան և ի պայծառութեան պահէ Սուրբ Աթոռս, և օրհնէ ամէնքս (*):

Թ. Ե. Գ.

(*) Յարմար նկատեցինք, փոխան խմբագրականի, «Սիոն»ի այս թիւը բանալ ճառովը Ս. Աթոռոյս երախտաշատ Պատրիարքներէն Թորգոմ Արքեպս. Գուշակեանի, զոր արտասանած է իր գահակալութենէն ետք նախագահած առաջին Միաբանական Ընդհ. ժողովին բացման առիթով: Արտագրած ենք զայն, կարգ մը հատուածներու յապաւումով, «Սիոն»ի Ապրիլ 1932ի թիւէն: Կը խորհինք թէ հոն արտայայտուած զգացումներն ու գաղափարները կը պահեն տակաւին իրենց թելադրականութիւնը ինչպէս շահեկանութիւնը, հակառակ կէս դարու անջրպետէ մը եկած քլլալուն:

ԽՄԲ.

